

මැටි පහන් පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්
(අභයගිරිය හා පොළොන්නරුව කෞතුකාගාර ඇසුරින්)
කේ. එම්. අනිල් සුරේෂ් කුමාර¹

හැඳින්වීම

වටිනාමිණි අභය රජු (ක්‍රි.පූ.89-77) විසින් ආරම්භ කරන ලද අභයගිරිය විහාරයේ ථෙරවාදය සහ මහායාන යන ආගමික දහරාවන් දෙකම ප්‍රගුණ කළ පිරිසක් බව ඉතිහාසයේ සඳහන් වේ. පස්වන සියවස පමණ වන විට හික්ෂු සංඛ්‍යාව 5000ක් පමණ වන බව චීන ජාතික පාතියන් හික්ෂුව වාර්තා කරයි. ක්‍රි.ව හත්වන සියවස වන විට උත්තරමූලල, කපාරාමූලල, මහනෙන්පාමූල සහ වහදුමූල නමින් දියුණු සහ සංවිධානාත්මක ආගමික සහ අධ්‍යාපන ආයතනයක් පැවති බවට ද ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ප්‍රසිද්ධ වූ බවට මූලාශ්‍ර හා පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක මගින් තහවුරු වේ. අභයගිරිය කැණීම් මගින් දේශීය මැටි පහන් බොහෝමයක් සොයාගෙන ඇත.

පොළොන්නරුව වෝලයින් මූලිනම අගනුවර කර ගන්නා ලදී. 1070 දී පමණ වොලයන් පලවා හැරීමට විජයබාහු රජු සමත් විය. මහා පරක්‍රමබාහු රජු කාලය පොළොන්නරු යුගය ස්වරණමය යුගය විය. පසුව විවිධ පාලකයින් රජකමට පත් වූ අතර විවිධ ආක්‍රමණ ද සිදු විය. බුදු දහම හා හින්දු ආගමද ව්‍යාප්ත විය. කැණීම් මගින් මැටි පහන් හා ලෝහ පහන් බොහෝමයක් සොයාගෙන ඇත.

ක්‍රමවේදය

අභයගිරියහා පොළොන්නරුව කෞතුකාගාරයන් සතුව ඇතිමැටි පහන් පිළිබඳ මැනවින් අධ්‍යනය කොට, සම්මුඛ සාකච්ඡා හා ලිඛිත මූලාශ්‍ර පරිශීලනයෙන් දත්ත ඒකරාශී කරගනිමින් දත්ත විශ්ලේෂණය සිදුකිරීම.

ප්‍රතිඵල හා සාකච්ඡාව

“තෙල් පහන” වූ කලී තෙල් මත පදනම් වූ ඉන්ධන ප්‍රභවය මගින් භාවිත නිශ්චිත කාලයක් තුළ අඛණ්ඩ ව ආලෝකය නිෂ්පාදනය කිරීමට යොදා ගන්නා වස්තුවකි. වර්තමානයේ මෙන් විදුලි ආලෝකයක් නොතිබුණු අතීතයේ, මිනිසා විසින් ගින්දර සොයා ගැනීම සහ ආලෝක ප්‍රභවයක් ලෙස පහන් භාවිත කිරීම කාලානුරූපී ව සමාජගත වූවකි. මානව ශිෂ්ටාචාරයේ පරිණාමයත් සමඟ ආලෝකයේ අවශ්‍යතාවන් සහ එහි භාවිතය ක්‍රමානුකූලව සංවර්ධනය වී තිබේ.

¹ මුල් ළමාවිය අධ්‍යාපන සංවර්ධන නිලධාරී, දිඹුලාගල කොට්ඨාශය, මුල් ළමාවිය අධ්‍යාපන සංවර්ධන අධිකාරිය, anilsureshkumaranew@gmail.com

එහිදී ගින්දර දැල්වීම ප්‍රධාන හා මූලික ම අවස්ථාව ලෙස සඳහන් කළ හැකි ය. මිථ්‍යා විශ්වාස ලොව පහළ වූයේ මනුෂ්‍යයා ශිෂ්ටත්වයට පත්වීමට පෙර සිට ය. වනයේ ස්වභාවික ව තැනුණු ආරක්ෂිත ස්ථානවල පිවන් වූ ඔවුන්ගේ පිවිතය පවත්වාගෙන යාමට ස්වභාවික වස්තුවක් වන ගින්දර ද අවශ්‍ය විය (කුමාර 2017:133).

මිනිසා විසින් පසු කාලීන ව ගින්දර දහනය සඳහා පමණක් නොව නොයෙක් ආකාරයේ අරමුණු උදේසා ද ආලෝකය කළමනාකරණය කරගැනීම් සඳහා ද, කාලානුරූපීව යුගයෙන් යුගයට වෙනස් අයුරින් භාවිතයට ගත් බව ද පැහැදිලි කරගත හැකි ය. ගින්දර දහනය සඳහා පමණක් නොව නොයෙක් ආකාරයේ අරමුණු උදේසා ද ආලෝකය කළමනාකරණය කරගැනීම් සඳහා ද, කාලානුරූපීව යුගයෙන් යුගයට වෙනස් අයුරින් භාවිතයට ගත් බව ද පැහැදිලි කරගත හැකි ය. ගින්දර, ආලෝකය ලබාගැනීම යන පරමාර්ථය ඉලක්කකොට ගෙන විකාශනය වීමේ දී නොයෙකුත් අවස්ථා තුළ සිදු කරන ලද අත්හදා බැලීම් ඔස්සේ බිහි වූ නිර්මාණයන්ගෙන් මේ බව තහවුරු කරගත හැකි ය. පහත, ආලෝකය ලබා ගැනීම, එය පවත්නා කාලය දීර්ඝ කරගැනීම, ආලෝකයේ තීව්‍රතාවය, ජංගම උපකරණයක් ලෙස ආලෝකය භාවිතයට ගැනීම ද සංවර්ධිත අවස්ථාවන් වේ. (එම2017:133).

අනුරාධපුර අවධියේ කෙතරම් තාක්ෂණයකින් හෙබි මැටි මෙවලම් දක්නට ලැබුණ ද ඊට සාපෙක්ෂව ලැබී ඇති මැටි පහන් ප්‍රමාණ අඩුය. අභයගිරිය හා ජේතවනය සහ මහාවිහාර ව්‍යාපෘතීන් මඟින් ලැබී ඇති මැටි පහන් අඩු ප්‍රමාණයකි. මෙම මැටි පහන් දියුණු ලක්ෂණයන්ගෙන් තොර රළු බවින් යුක්ත වේ. නමුත් පොළොන්නරු ව්‍යාපෘතිය මඟින් සොයාගෙන ඇති මැටි පහන් තරමක් දුරට දියුණු ලක්ෂණ දැකිය හැක.

මැටි පහන් වර්ගීකරණය

පුරාවිද්‍යාත්මක වර්ගීකරණය ලෙස සරලවම හඳුන්වනු ලබන්නේ පුරාවිද්‍යාත්මක දත්ත ඒවායේ ගුණාංග අනුව, ලක්ෂණ අනුව කාණ්ඩ කිරීම සහ පංති වලට බෙදීමයි. පුරාවිද්‍යාත්මක වර්ගීකරණය ක්‍රම කිහිපයකට සිදු කරනු ලබයි. එනම් හැඩය අනුව, ප්‍රමාණය ,අනුව අමුද්‍රව්‍ය අනුව ,කාර්යය අනුව ආදී වශයෙන් වේ. කැණීම් හා ගවේෂණ මඟින් හමුවන පුරා කෘති එනම්විදුරු, පබළු, අස්ථි අවශේෂ, ශිලා අවශේෂ, මැටි බඳුන් කැබලිවැනි ඕනෑම පුරාකෘතියක් ඉහත ආකාරයට වර්ගීකරණය කිරීමට හැකිවේ.බස්නායක සහ හෙට්ටිගේ, පුරා භාණ්ඩ වර්ගීකරණය කළ යුතු ලක්ෂණ, ගුණාංග තුනක් පෙන්වාදේ,

- 1.) වර්ණ මඟින් හෝ වෙනත් ක්‍රමයකින් මතුපිට සරසා තිබෙන ලක්ෂණය.
- 2.) හැඩතල මඟින්, පෙන්වා තිබෙන ආකෘතිමය ලක්ෂණ
- 3.) අමුද්‍රව්‍ය, පුරා භාණ්ඩය බවට පත් කිරීමේ දී යොදාගත් තාක්ෂණික ලක්ෂණ හෝ ගුණාංග

පොළොන්නරුව හා අභයගිරි කෞතුකාගාරය සතුව ඇති මැටි පහන් හැඩය, ප්‍රමාණය, අඹුද්‍රව්‍ය ,කාර්යය අනුව වර්ගීකරණය කළ හැකිය. හැඩය අනුව බැලීමේ දී

- 01. පැතලි තලයක තැබී හැකි පහන්
- 02. ආධාරක සහිත පහන්
- 03. උඩ ඵල්ලා තැබූ පහන්

පැතලි තලයක තැබී හැකි පහන් බහුලව දක්නට ලැබේ. මෙම පහන් මල් ආසනයක හෝ පහන් වැටක තැබී හැකි අයුරින් නිර්මාණය කර ඇත. මෙහි තෙල් පුරවන කොටස පැතලි හා බොකුටු ආකාරයෙන් දැකිය හැකි ය. මෙම වර්ගයේ පහන්වල මොස්තර සහිත හා රහිත ද දක්නට ලැබේ. මෙහි මොස්තර වශයෙන් නෙලුම් පෙති ආකාර සැරසිලි, තිත්, බිංදු හා විවිධ රේඛා සහිත ජාමිතික රටා දැකිය හැකි ය. පහතේ තිරය දැමීමට භාවිතා කෙරෙන කෙමිය සහිත පහන් ගැටිය මත පිටත තිරුවක් නිර්මාණ කොට ඒමත මොස්තර නිර්මාණය කර ඇත. වෘත්තාකාර බොකුටු පහන් ද ලැබී ඇත. මෙහි පහන් තිරය යොදන කෙමියෙන් තොරවේ. පහන්තීර 1,4,6,8 සහිත මැටි පහන් දැකිය හැකි ය.

ආධාරක සහිත මැටි පහන් කිහිපක්ම පොළොන්නරු කෞතුකාගාර සතුව ඇත. නමුත් අභයගිරිය කෞතුකාගාරය සතුව ආධාරක පහනක් යැයි අනුමානකල හැකි මැටි බදුන් කොටසක්ද, එමෙන්ම දැව හෝ ශිලා කණුවක තබා ගැටගැසී හැකි පහන් ද හමුවේ. රාජකීය සහ ආගමික හා වෙන් ගොඩනැගිලි ආලෝකකරණය සඳහා මෙම පහන් යොදාගන්නට ඇත. පොළොන්නරුවෙන් හමුවන සිංහ රූප හතරක් සහිත ආධාරක සහිත මැටි පහන හා බෝකොළ ස්වරූපය ගන්නා තිර හයක් දැමිය හැකි උස දළ වශයෙන් 80cm පමණ වූ පහන විශිෂ්ට නිර්මාණයන් වේ. මෙම ආධාරක සහිත මැටි පහන්වල ආභාෂයෙන් වර්තමානයේ භාවිතා කරනු ලබන කුකුළා පහන නිර්මාණය වන්නට ඇත.

උඩ ඵල්ලා තැබූ පහන් වර්ග පමණක් පොළොන්නරු කෞතුකාගාර සතුව ඇත. මෙම පහන් වර්ගය භාවිතය ඉතා සංකීර්ණය. බාහිර හැඩය බෝකොළයක ආකාරය පෙන්නුම් කරන අතර අග සහ මුල කොටස ඉවත් ලබූ ගෙඩියක ස්වරූපය ගනී. පහතේ ඉහළ සහ පහල යන අග දෙකම කුහර දෙකින් යුක්ත වේ. ඉහල ගැටියේ මෙම පහන ඵල්ලා තැබීම සඳහා ආධාරක කුරක් හෝ ලණුවක් වැනි දෙයක් යෙදීමට භාවිතා කළ කුඩා සිදුරු දෙකින් යුක්තය. පන්දමක් සඳහා තිරයක්(ඇබයක්) යොදන ආකාරයට ඇබය තදින් සවිවන පරිදි පහතේ පහල අග්‍රයේ පිටතට නෙරා ඇති මුව තුළට සවිකොට පහතේ ඉහළ අග්‍රයේ ඇති විවරය තුළින් තෙල් දැමිය යුතු ය. එවිට මෙම පහතේ බද(ගෙඩිය) තුළ ඇති තෙල් තිරය කරා නිරන්තරයෙන් ගලා එයි. එහෙත් මෙම ක්‍රමයට පහන දැල්වූයේ නම් විශාල වශයෙන් තෙල් වැයවීමට හා අපතේ යා හැකිය. ඒ සඳහා ඔවුන් යම්කිසි උපක්‍රමයක් යෙදුවාද යන්න විමසිය යුතුය. මීට අමතරව මෙම පහන් සඳහා කැකුන ඇට වැනි තෙල් සහිත ඇට වර්ගයක් තලා තිරය සමඟ මුහු කොට දැල්වීමට

කරන්නට ඇතැයි ද මතයකි. මෙම පහත උඩ එල්ලා පාවිච්චි කළ බවට ඇති සාධක වන්නේ ඉහළ ගැටියේ ඇති කුඩා සිදුරු දෙක හා පහල ගැටියේ හා එහි සිට ක්‍රමයෙන් ඉහලට කළු පැහැ ගැන්වී තිබීමයි. මෙම කළු පැහැගැන්වීම බහුල දැකිය නොහැකිය. එසේම මෙම පහතේ බදේ හැඩය නිසා දැල්ල ඉහල ඒම වැළකෙයි. එහෙයින් පහත එල්ලා තබන රඳවනයට හානියක් නොවේ(අනුරනිස්ස 1999:74). මෙවැනි පහන් තිස්සමහාරාම යටාල වෙහෙරින් ද ලැබී ඇත. මෙහි උස 18cm පමණ වේ.

වර්ණය අනුව බැලීමේ දී විවිධ වර්ණයෙන් යුක්ත මැටි පහන් හමු වී ඇත. මන්සල් පාංශු වර්ණ සටහන මේ සඳහා උපයෝගී කරගෙන ගෙන ඇත. වර්ණ ආලේප කරන ලද පහන් ද හමුවේ.

- අළු වර්ණය(5 වයි ආර් 5/1)
- තද රතු පැහැති අළු (10 වයි ආර් 3/1)
- රතු පැහැති කළු (10 ආර් 2.5/1)
- දුර්වල රතු (10 ආර් 4/2)
- තද රතු පැහැති දුඹුරු (5 වයි ආර් 3/1)
- ළා රතු මිශ්‍ර දුඹුරු (5 වයි ආර් 6/4)
- කහ මිශ්‍ර රතු (5 වයි ආර් 6/4)
- දුර්වල රතු (10 ආර් 3/4)
- තද දුඹුරු (7.5 වයි ආර් 5/6)
- රෝස (5 වයි ආර් 7/4)

මැටි පහන් ප්‍රමාණය අනුව බැලීමේ දී පහත ආකාරයට වර්ගකළ හැකිය.

- කුඩා ප්‍රමාණ(විෂ්කම්භය 07cm අඩු)
- මධ්‍ය ප්‍රමාණ(විෂ්කම්භය 7cm-15cm අඩු)
- විශාල ප්‍රමාණ(විෂ්කම්භය 15cmවැඩි- ආධාරකය සහිතව)

කාර්යය අනුව ද බැලීමේ දී රාජකීය ගොඩනැගිලි, විදී හා වෙනත් ගොඩනැගිලි ආලෝකමත් කිරීමටත් හා ආගමික වශයෙන් පුජාර්ථය පදනම් කරගෙන පහන් භාවිතා කොට ඇත. පහන් නිර්මාණය සඳහා අමුද්‍රව්‍ය වශයෙන් මැටි හා ලෝහ භාවිතා කර ඇත. බහුලව මැටි භාවිතා කර ඇති පහන් අභයගිරිය සතුව හමු වී ඇත. නමුත් පොළොන්නරුව සතුව නිර්මාණාත්මක ලෝහ පහන් ද හමුවේ. දැදිගම කොටුවෙහෙර දාගැබ මහාවංශයේ සඳහන් 1 වන පැරකුම් රජු උපන් ස්ථානයේ ඉදි කළ දාගැබ බව මුලින් සඳහන් කරන්නේ 1930 දී එච්.ඩබ්ලිව්. කොඩ්රිනටන් මහතාය. ලංකා පුරාවිද්‍යා දෙපාර්තමේන්තුව මේ කියන කරුණු

සනාථ කර ගැනීමට කැණීම් ආරම්භ කරන්නේ 1947 දීය. මේ පුරා වස්තු අතරින් ලෝක ප්‍රසිද්ධ නිර්මාණයක්ද හමුවිය. එනම් දවස්ථිතික විද්‍යාවේ හා සෞන්දර්ය නිර්මාණයේ සංකලනයක් වූ ලෝකඩ ඇත් පහනයි. මෙම සුවිශේෂී පහනේ නිර්මාණය හා ක්‍රියාකාරීත්වය තුළින් අපේ පැරණි ශිල්පීන්ගේ විද්‍යාත්මක, තාක්ෂණික හා කලාත්මක හැකියාව කොතෙක්දැයි මැනගත හැකිය(කුමාර 2017:134).හින්දු ආගමික ලෝභ පහන් ද පොළොන්නරුවෙන් හමු වී ඇත.

නිර්මාණ තාක්ෂණය

සුදුසු මැටි වර්ග සොයා ගනිමින් මැටි පදම් කිරීමෙන් පසුව අවශ්‍ය භාණ්ඩය හෝ උපකරණය සකපෝරුව හා අවිචුච්ඡා භාවිතයෙන් නිර්මාණය කරනු ලබන අතර පසු වියළීමෙන් අනතරුව පොරණුවක දමා පිළිස්සීමට ලක් කිරීමෙන් සරලවම මැටි පහන් නිර්මාණය කර ගත හැකිය.

නිගමනය

අභයගිරියහා පොළොන්නරුව කෞතුකාගාරය සතු ඇති මැටි පහන් දෙස බැලීමේ දී අනුරාධපුර යුගයේ දී ඉදිකිරීම් සඳහා පාෂාණයන් බහුලව භාවිතා කර ඇති බැවින් දියුණු මැටි පහන් දැකිය නොහැකි බවත්, පොළොන්නරු යුගයේ දී ඉදිකිරීම් සඳහා බහුලව මැටි මාධ්‍ය උපයෝගී කරගෙන ඇති නිසා තරමක් දුරට දියුණු ලක්ෂණ ඇති මැටි පහන් දැකිය හැකි අතර හින්දු ආගමේ ද බලපෑම නිසා ආගමික කටයුතු සඳහා මැටි පහන් භාවිතා කරන්නට ඇති බවත් සිතිය හැකි ය.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

මහාවංශය. (1955). (සංස්.), විරසේකර .පී., අනුලා මුද්‍රණාලය.
අනුරාධපුරය, ඩී.එම්.(1999). පොළොන්නරුව ආලාභණ පිරිවෙණ ව්‍යාපෘතිය මගින් සොයාගන්නා ලද මැටි පහන්, සංස්කෘතික පුරාණය, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල.
කුමාර දිප්ත, ඩබ්. පී. (2017).Proceeding of the National Archaeological Symposium,දැදිගම කොටුවෙහෙර ඇත් පහනෙහි මානව භාවිතය හා සැලසුම් සංකල්ප පිළිබඳ අධ්‍යනයක්, Department of Archaeology,Ministry of Education